

TANITÓBARÁT.

Havi közlő.

Megjelenik minden hó elején.

Előfizetési ára :
Fél évre 1 frt.
Egész évre 2 frt.
Egy oldal hirdetés . . . 5 frt.

Augusztus.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények e cím alatt küldendők :
"Tanítóbarát szerkesztőségének
Budapest, I. Lovasut 4. sz."
Kéziratokat nem adunk vissza.

Miért nem tudunk emelkedni ?

Ez a nagy kérdés sok töprenkedést okozott már nekünk, tanítóknak

Mert törvényekkel, rendeletekkel, szabályokkal el vagyunk látva ; a tanügyi hatóságok is nagyobb figyelmet mutatnak ügyünk iránt, s anyagi körülményeink, társadalmi helyzetünk mégis alig javultak valami keveset. Mi már csaknem mindent megtettünk, a mit kívántak tőlünk : képeztük magunkat, nem maradtunk el a haladó kortól, megszereztük azt a sokféle kvalifikációt, a mit tőlünk kívánnak s mégis ott vagyunk, a hol magyarosan : a mádi zsidó.

Hol a bökkenő ?

Ott kedves pályatársak, hogy magunkat reformáltuk ugyan, de a társadalmi viszonyok nem ujultak annyira, hogy megkönnyítették volna helyzetünket.

A fizetések csekély kivétellel ugyanazok, a mik ezelőtt fél századdal voltak, de mások a követelések a tanító iránt.

A 300 forintnyi jövedelem fel lett emelve a törvényben, a papiroson, de megmaradt a valóságban.

A tanító iránt való igények nem csak a papiroson, de a valóságban is emelkedtek.

A tanítótól megkívánják, hogy intelligens ember legyen, tisztességes ruhában járjon, legyen jól butorozott szobája, zongorája ; ha gyermekei vannak, járassa azokat csinos ruhákban, a felesége meg viseljen kalapot.

És igazuk van.

A tanító csak nem járhat gatyában ? A szobájában nem lehet tulipános láda és tyukültető !! — Zongora helyett nem játszhatik nyolcz krajczáros bodzafafurulyán !

Gyermekeit nem járathatja egy ingben meztláb! — A feleségét sem elégitheti ki piros csizmával meg üveg-kalárral.

Pedig három-négyszáz forintból mi tellenek egyéb?

Boszankodnunk kell, hogy hivatalunk jövedelme helyett folytonosan az igényeket emelik: mindig többet követelnek tőlünk.

És azért nem megyünk mi is vagyoniilag semmire mert nem szorulhatunk össze a jövedelmünkhöz aránylag.

Tudjuk, a társadalom is elismeri rólunk, hogy képzettségünknel fogva az intelligenciához tartozunk, de arról nem gondoskodnak, hogy ugy is élhessünk.

Trefort a legutóbbi költségvetés óta megtagad minden kiadást, mely a közoktatási ügyben megtagadható; így nem segíyezi a szegényebb tanítókat, nem állit fel már két év óta iskolákat, nem engedélyez a beteg vagy kárvallott tanítóknak segítőpénzt, nem nevez ki a tanfelügyelők mellé irnokokat, vagy jobban mondva tollvivőket, sőt, miként lapunk jelen számából kitünik: az állampénzzel segített tanítóknak is megcsonkítva adja ki fizéseiket.

Bezzeg az országgyűlésen a budgettárgyalásoknál van dicsekvés, hogy mennyit tett, mint virágzik a tanügy, a haza. A fizetett kormánylapok teleorditják a hazát Trefort tanügyi politikájának magasztalásával, és a szegény tanítók az ország minden részében szenvednek és hallgatnak: az Alföld rónái, a Kárpátok és Erdély bércei között elhangzik a panasz.

A társadalom pedig föntartja tovább is igényeit a tanító iránt, mindig többet követel tőle s a néptanító, hogy eleget tegyen a kornak s kielégitse a korszellem igényeit, műveli magát, ur marad, és uzsorásoktól vesz föl pénzt.

Aztán erővel elhitesi magával hogy emelkedik, hiszen ezt olvassa a tanügyi lapokban is, pedig dehogy: szállunk lefelé! hanyatlunk vissza! az ország küzd a deficittel! a néptanító a nyomorusággal! — Az óriási hadsereg pedig nyeli a pénzt! a fővárosban milliókba kerülő épületek emelkednek, disznek, cifraságnak! az operaház idegen nyelvű „csalogányai“, „pacsirtái“ és rigói emésztk az ezreket és a budai várnak milliókba kerülő újabb királyi palotája maholnap épülni kezd. Aztán majd jön a képviselő-választás: a kormány mely nem tudja fizetni a nép-

nevelés munkásait, tele marokkal ereszti meg a pénzt, hogy vásárolja a voksokat, a meggyőződést, hogy demoralizálja a népet, melyet emelni, boldoggá tenni volna hivatva.

Ezért nem tudunk mi emelkedni kedves kartársak, ez a mi anyagi hanyatlásunk oka.

De „még jönni kell, még jönni fog egy jobb kor,“ mely után a néptanítók annyira várnak, és én szeretem hinni, hogy ez nem is késik soká.

Z. G.

A nőipar-iskolákról.

A nőnevelés ügye most már mindnyájunké. A kor szelleme megérlelte gyümölcsét! Most már büszkén tekinthetünk e félszázados tölggy árnyat adó lombjaira!

Már nem lehetnek aggályaink a nőnevelés magasztos ügyének jövője érdekében, mert bár merre tekintünk, mindenütt a legmelegebb érdeklődés és pártolással találkozunk a nőképzés terén.

A sok küzdelem és kitarító fáradozás után az eredményt, a várva várt sikert, melyet a nőképzés aratott a jelen évtizedben, méltán foglalhatjuk az elismerés keretébe!

Szinte csodálkoznom kell, ha visszatekintek azon küzdelmekre, melyek századunk első felében a nőképzés eszméje körül tornyosultak. Mily lelkes harcosai és mily makacs ellenei voltak e valóban nemes eszmének.

A ma már nélkülözhetlen tényező csak küzdve emelkedhetett ki a köznapi érdekek rabigájából. Hányszor lett letaposva! Hányszor tűnt le, mint bolygó csillag a nevelésügy egéről! De ez csupán idő kérdése volt!

Mert ha voltak is akadályok, melyek jótékony hatását gátolták, csökkentették, — a megtisztult nézetek, igények és ez lírányos törekvések elháríták azokat.

Az elfogultság nehézkes foszlányai megsemmisülve nyitottak tért a kitarító erőnek. Ugy hogy ma már nem csak fővárosunkban, hanem az ország bármely vidékein is feltalálhatjuk a nőiskolák hálózatát, melyek mint egy esomó szálai elágazva bár, de a központ, a fővárosban összpontosulnak, innen nyerve vezér fonalukat.

Valóban megelégedésünkre szolgál az a tudat, hogy számos elemi, polgári és felső leány iskoláink, három nőképezdénk, két nőipariskolánk mellett, még mindig szükség mutatkozik újabb és újabb iskolák felállítására, a jelentkező növendékek számaránya miatt. Megérlelődött tudattá vált a szülők, a polgárság és nagy közönség előtt az, hogy leányaink képzése mily szükséges, mily fontos! !

Alig pár éve, hogy nevelés ügyünk ismét egy hatalmas tényezővel gazdagodott.

Nem lehet eléggé jelenlegi cultus ministerünk finom tapintatát méltányolnunk, ki nem egy ízben, és nem egy alkalommal bizonyította be azt, hogy mily áldásos az ő működése, különösen nevelés ügyünknek.

A hat év óta fennálló pesti nőipar iskola tanuskodik ebbeli állításaink mellett.

A jelentékeny anyagi és erkölcsi támogatás és felügyelet, melyet a vallás és közoktatásügyi miniszter gyakorol ezen intézet felett, lehetővé tette, a szervezett tanműhelyekkel egybekötött nőipariskolákban, hogy különösen középosztályhoz tartozó családaink leánygyermekai, egy vagy több általuk választott iparágat elsajátíthassanak és ezáltal önfentartásuk, kenyérkeresetük biztosítása tekintetében, egy jobb jövőnek nézhessenek elébe.

Feleslegesnek tartom ezen intézmény szükségességét fejtegetni, mert a közérdek eme fontos tényezőjének iránya, előnyei, oly világosak, hogy jelenleg már említése is rokonszenvet ébreszt.

Eddigelé középosztályunk leányai csupán a magasabb szellemi képzettséget igénylő tanítónői pályára képezhették magukat, mely pálya nem csak sok időt, hanem tetemes költséget is követelt, és így a kinek anyagi viszonyai nem engedték a hosszas várakozást, kénytelen volt mint egyszerű munkásnő foglalkozást keresni. Tehát a közép ut el volt zárva!

A nőipariskola lett hivatva ezen állapotokon segíteni.

Most midőn iskoláinkban országsherte a zárvizsgálatok folynak, több nőnevelőnk próba tétélein vettem részt.

Némi kíváncsisággal kérdezősködtem fővárosunk nőiparegyletének évi zárünnepélyéről is. Annnyival is inkább, mert a mult évi országos kiállításon kiválóan felkölté figyelmemet a nőipar-egylet kézimunkáinak izléses csoportosítása. El is határoztam, hogy felkeresem és részletesen megismerkedem ez új intézet viszonyaival.

Az intézet ujonnan épült háza czélszerűtlen csiga lépcsőivel igen kellemetlen benyomást tett reám, elképzelve, hogy a növendékeknek naponkint — a gyakori tel- és lejárás-ke'ése mily terhes és egészség rontó lehet! Tantermei is különösen télen át az udvar felőli részen igen setétek lehetnek.

De annál meglepőbb volt a kiállított és valóban izléses munkák mennyisége. Igaz ugyan, hogy a kiállított nőikézimunka között sok tárgy volt, melyeket már az országos tárlatról ismertem.

A sok járó kelő vendég és szemlélő között, vezetőre, — ki kellő magyarázatokkalismertette volna az egyes kézimunka csoportokat, nem akadtam — s így rá bízam magam a puszta véletlenre.

Vizsgálódásaim közben egy ablak mélyedésben megeltem a nőiparegylet értesítőjét, melyben a rendes tanfolyam I-ső és II-ik osztály növendékeinek gyakorlati és elméleti oktatására vonatkozó tantárgyak összegezése, heti 36 órasi beosztásban, volt kellő egymás utánban kimutatva.

Az évi értesítő szerint a tanulók a következő csoportokban nyernék gyakorlati oktatást.

- a) Kötés, horgolás, keretmunka.
- b) fehérnemű varrás kézzel és gépen,
- c) felsőruha szabás és varrás,
- d) himzés kézzel és gépen,
- e) pipere munka,
- f) csipke készítés,
- g) gép-kötés.

Ezenken kívül tervbe vétetett még több új diszmű és iparág tanítása, melyre nézve annak idején külön felhívások fognak tétetni.

De miután az értesítőben nem jeleztetett a nőipar egyes elnöksége által, hogy mely iparágakat óhajtja meghonosítani, vagy jobban mondva felvenni a gyakorlati oktatás tárgyai közé, — ennél fogva nem mulaszthatom el az igen tisztelt igazgatóság és elnökség figyelmét felhívni, hogy a szövő székek alkalmazása, a keztyű varrás és szalmafonás behozatala mily előnyös lenne!

A kiállított munkák termék szerint voltak felosztva, és pedig földszint, első és a második emeleten. Az első három teremben a himzések, rajzok és szabászati munkák voltak elhelyezve. Az első emeleten egy teremben vegyes kézimunkák, a 2-ikon a fehérvarrás fokozatai voltak szemlélhetők.

Az első pillanatra a gazdag kiállítás kellemesen hatott a szemlélőre, de egyes kézimunka csoportoknál bár a kellő fokozat meg volt tartva az összeállításban, mégis igen jó hatással lett volna, ha az egyes csoportok, — mint a túll áthuzás, suprikálás, csomózás, keretmunka, keresztöltés (holbein) reczequipure és hálózási minták, elnevezése a kézimunkák felett is ismertetve illetőleg kifüggesztve lett volna.

Voltak ugyan fokozati táblák, de bekötve, és így egyes megjegyzésekből itélve, kiknek figyelmét kikerülte a fal mellé helyezett asztalkán levő táblázat, és pedig ez a nagyobb résznél így volt, — nem tudták felismerni, hogy gép- vagy kézimunka e, az amit szemlélnek.

Azonban nem túlzunk, ha azt állítjuk, hogy a himzés, de különösen a vetélő csipkemunka, a művészi fokban van kezelve.

Igy igen meglepő Moni Ilona zsebkendője, melynek csipke szegélyzet: 150 szállal készült három hét alatt.

Sokat lehetne írni a szebbnél-szebb, női munkákról, melyek méltán megérdemlik a dicséretet, és minden esetre ügyes és gondos vezetésről tanuskodnak, de a felső ruha kiállítás igen sok kívánni valót hágy fenn, mind izlés, mind kiállítás szabás tekintetében, — kivéve Barits Karolin növendék egyszerű de jószabásu barna ruháscáját.

A rózsza jelmez igen élénk színezése, egy török szövetből készített pongyola szabása s ami fő, az elkészített ruha derekak vasalatlan volta nem teszi azt a kedvező hatást, amit különben a leg-

egyszerűbb háziruha, vagy pongyola is, amelyeknek ugyan hiányában voltak — tehetett volna a rendes levasalás által. — Ezek, habár csekély hibáknak látszanak, de különösen a felsőruha varrásnál mint főtényezők szerepelnek, és a műértők figyelmét azonnal lekötik. Több oldalról meggyőződünk eddigelé a tapintatos vezetés helyességéről, hiszszük, hogy jövőben az elnökség vagy igazgatóság figyelmét ez irányban is kifogja terjeszteni.

Szadk Luiza.

A tanítófizetés kérdéséhez.

Huszonöt esztendőös tanítóságom ideje alatt elég alkalmam nyílt megismerkedni, sőt ez utóbbi években keserűen tapasztalni, miként díjaztatik fáradságáért hazai tanítóságunk. De aki figyelmes olvasója a „Tanítóbarát“-nak, habár jobb dotációban részesül is, be kell látnia, hányan vannak még kedves kartársaink közül azon helyzetben, hogy még a törvényben megállapított 300 frt. fizetést sem kapják meg. Ott van „Tanügyi nyomoruságok Tolnamegyében“ című cikkecske; egész sorozatát tünteti ki annak, mi a néptanító nagy munkálkodásának ára!?

Mint minden nagyobb vállalatnál munkavezetők, felügyelők és munkások vannak, úgy a népoktatás nagy műhelyében is számos munkás fölött sok felügyelő és vezető van alkalmazva.

Hogy a törvény által kiszabott sok munka, a szintén meghatározott időben elvégeztessék.

Nohát ez így helyesen is van; mert mindenesetre egyöntetűbb a munka ugyanazon egy vezető igazgatása alatt, mintha számos ily közzeggel bírnánk.

A felügyelők, vezetők és a munkások közül is az államiak megkapják ugyan jó magasra szabott fizetésüket még pedig pontosan és kellő időben*) de a felekezeti tanítók, mintha csak mostoha gyermekei volnának az államnak, ezekről csak a munka kiosztása alkalmával tud a vezető, de díjazásaikról nem gondoskodik. Nohát ez meg így rosszul van, ez így nem maradhat.

A felekezeti tanító époly hasznos munkása az államnak, mint bármelyik állami tanító. Ő is az államnak állván szolgálatában, kell, hogy róla az állam törvényhozás útján gondoskodjék.

A felekezeti tanítókat a nép által választott iskolaszék nevezi ki, ma már legnagyobb megütközésére a józanabban gondolkodó tanítóságnak — etetés, itatás, gyakran az ugysis csekélyre szabott fizetésnek nagy részben való megeseonkítása, elengedésének kikötésével. — Megállapittatik a fizetés, de nincs aki azt behajtsa! Leg-

*) Azelőtt igen, de mióta „emelkedik a népnevelés ügye“ azóta folyton hanyatlak az állami és községi tanítók állapota. Szerk.

több helyen a tanító maga szedi be még a tanítási díjat is a nélkül, hogy az iskola előjárósága ebben neki segítségére volna.

Hogyan folyik az be! Mennyi kellemetlenséggel van egybekötve!

Gyakran megtörténik, hogy ilyenkor a tanító még a személyes megtámadásoktól sem ment, a mi nem hiszem, hogy emelné tekintélyét.

A nép ilyen helyen a tanítót szolgájának tartja. Fizetését rendetlenül szolgáltatja, ki oly annyira, hogy néha a biztos fizetését sem tudja kezére kapni, vagy kölesönre szorul vagy a való mellett is szükségét szenved.

Az iskoláztatás se megy rendben.

Ismertem szülőket, akik gyermekeiket csak azért nem járatták fel az iskolába, hogy az évi tandíjat meg ne kelljen fizetniök. Ha pedig a mulasztók közé felvették és ezért megintve (nagy ritkán büntetve) lettek, a tanítót okozták e miatt.

A népnek bármilyen kedves is a tanító, mihelyt fizetését kéri, biztos lehet benne, hogy nem részesíti őt a nép továbbra is azon elismerésben és közszeretben, mint annak előtte. Ezt is tapasztalásból mondom.

A tanítónak állami hivatalnoknak kell lenni. A tanítóság az államnak nevel polgárokat, tehát az állam szolgálatában áll; ennek pénztárából kell huzni e czímen javadalmazását is.

Nem szabad azért megszüntetni a felekezeti jelleget sem. A vallás, az egyes felekezeteknek legfőbb kincse. Akiben feltétlen bizni akar a nép, annak felekezetéhez tartozónak kell lenni. — Megtarthatja tehát minden tanító felekezetiségét is, működhetik oly vallásfelekezetű iskolában, mely vallásban maga is neveltetett. Ezt követeli a vallásos nevelés is. De maradjon meg a felekezeteknek választó joga is.

Válaszsa a felekezetéhez tartozó tanítóság közül azt, akit az állás betöltésére legméltóbbnak tart; ezt azután erősítse meg állásában a kormány, adja neki fizetését mint tanítónak az állam pénztárából, melyet adóval a néptől szedne be.

Ha jól tudom, 23 ezer a hazai tanítóság száma. Mindegyiknek meglehetne állapítani min. (falu helyeken) 600 frt. évi fizetést — 13,200000 frttal látszólag több lenne ugyan az adó, de tényleg ugyis viseli azt a nép, tehát csak a rend lenne általa helyre hozva és nagy reform állna be a tanügy terén.

Megváltoztatná az összes tanítóságnak sorsát is ezen intézkedés; beállna a megalégedettség, kedvvel folynék a munka a nevelés műhelyében.

Amennyiben a felekezeti iskoláknál a tanítók legnagyobb részben kántorok is, ezen sem kellene semmit változtatni, mert ezen foglalkozásban továbbra is megmaradhatnának annál is inkább, mint-hogy e czímen ma is külön vannak díjazva.

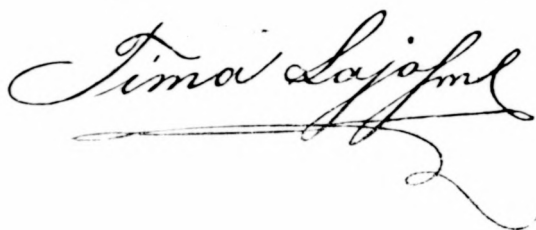
Ez ideig csupán az állami tanítók huzzák fizetésüket az állam pénztárából. Vajjon miért e megkülönböztetés? Hiszen semmivel sem tesznek több szolgálatot az államnak, mint mi felekezetiek.

A válaszfal is ledöntetnék mely a két tanítóóság között ma fenn áll, és az országos képviselői tanító tanácskozmányok be-
szüntetését vonta maga után.

Én jónak látnám, ha indítványom a tanítói tanácskozmányok alkalmával országszerte tárgyalás alá vétetnék, ebből kifolyólag egy javaslat készítettetnék, mely azután a Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszterhez oly czélből terjesztetnék fel, hogy ő azt az országgyűlés elé terjessze, hol azután törvénynyé emel-
tetnék.

Hogy nézetem helyes-e, azt nem vitatom tovább, de azon esetre, ha többen is szólnának e tárgyhoz, nem sajnálnám érte újra föl-
venni tollamat.

Deveser.

Tanügyi nyomorúságok.

I.

Csikmegyei állapotok.

Erdélyben a legtöbb község szegény, miért is az 1868, 38. t. cz. 43. §-nál fogva államsegélylyel tartatnak fenn az iskolák. Ez évben a miniszter véghetetlen huza vonát csinált ügyünkkel; ugyan-
is a községi költségvetés felterjesztetvén a miniszteriumhoz, a mult évi november hó eleje helyett csak most június 1-én utaltatott ki fizetésünk, de csak fele-
részen.*)

S így a tanítók 8, sőt némelyek 9—10 hónapon át nem kap-
tak fizetést, s most is csak a március-áprilisig való illetéket. A le-
vont államsegélyt a község nem tudja pótolni, a tanítók között
pedig nagy a felháborodás, attól tartanak, hogy az államsegély ebben
az évben elmarad.

Lehetetlen leírnom azt a reakciót, a melyet ezen rendetlenség
okozott. Maholnap az összes községi tanítók a z
uzsorások kezébe jutunk.

Általában hasábokra terjedne azon anomália, mely ügyünkkel
történik. — Ugy látszik, a népnelés terén (bármeny-

*) Az összes hazai lapokat felhatalmazzuk ezen levél átvételére, mert
égbekiáltó állapotok ezek, — szomorú tanúsága a dicsőített kormány eljárás-
ának.

nyire dicsérjék a lapok a baladást) — vegetálunk.

Nem a fényes épületekkel, a melyeket lépten nyomon épített a kormány, — rakjuk le a haza alapkövét, — hanem a népnevelés okszerűbb rendezésével. Külföldieket majmolunk, azok törvényeit utánozzuk, de elfeledjük, hogy ott már van alap, régi és erős, nálunk pedig a culturalis viszonyok alapja el van hanyagolva.

Bocsásson meg édes Szerkesztő Barátom Uram, hogy így belemélyedtem az ügyünk feletti szomorkodásba, de keblem fel van zavarva, úgy a mi, mint a nép elszegényedése folytán. Tudom, hogy pusztában kiáltó hang, de hiszen jobban esik az embernek, ha tehetlensége érzetében kisírhatja magát.“

Kishavasalji.

II.

Turóczmegyei tanítók nyomora.

Turóczmegye közigazgatási bizottsági ülésén megdöbrentő jelentést tett Szüllő Géza kir. tanfelügyelő. A jelentés szerint az állami és államilag segélyezett községi iskolák közül többen még a mai napig sem kapták meg az 1885—86. tanévi járulékot.

A jelentés annál leverőbb volt a bizottság tagjaira, miután már a múlt ülés alkalmából táviratilag kérték meg a vallás, és közoktatásügyi minisztert, Trefort Ágostont, hogy a szükséges összeget még a tanév bezárta előtt utalványozza. Hasztalan. A miniszter még csak válaszra sem méltatta a közigazgatási bizottságot, valamint nem felelt az ezt megelőzőleg hozzá intézett számtalan írásbeli felterjesztésre sem.

Az államilag segélyezett községi iskolák tanítói e késedelem miatt ez év január havától nem kaptak még fizetést s a legnagyobb nyomorban élnek családjukkal együtt. Volt rá eset, hogy egy tanítónak 20 frt követelés miatt összes szobabutorait potomáron elárverezték. Hogy meddig fog még ez az állapot tartani, azt egyelőre nem tudják csak elképzelni sem. Ifj. Justh György orsz. képviselő a felhozott panaszok alapján önként ajánlkozott, hogy ha rövid idő alatt nem lesz utalványozva az államsegély, személyesen megy fel az ügyben a miniszteriumhoz.

A turóczmegyei tanítók nyomora is szomoru bizonyosága annak, mennyi hitelt lehet adni a miniszternek, még ha az országgyűlés színe előtt is nyilatkozik. Trefort Ágoston vallás és közoktatásügyi miniszter ugyanis a költségvetés tárgyalása alkalmából a népoktatás fejezeténél történt felszólalásokra azt felelte, hogy már mindenütt ki van utalványozva az iskolákra kért összeg. A miniszter vagy nem mondott akkor igazat, vagy pedig ha igen, úgy ez iskolák költségeinek fedezésére az országgyűlés által megszavazott összeget másra fordította. Bár miként álljon is a dolog, annyi bizonyos, hogy a miniszterium lelkiismeretlenül bánik el az ország néptanítóival. *F.*

III.

Város, hol iskola nincsen.

Közoktatási viszonyaink a statisztikai adatok szerint ország-
szerte nagyot fejlődtek az utolsó két évtized alatt. Jelentékenyen
szaporodott a népiskolák és néptanítók és ezekkel együtt az írni
olvasni tudók s a magyar nyelv kötelező tanítása óta a magyarul
beszélők száma.

Annál súlyosabb beszámítás alá esőnek látszik, ha akad egy
község, mely az ország kulturális erőfeszítése közepett elmaradt s
máig se gondoskodott róla, hogy iskolája legyen.

Csejthe mezővárosnak Nyitra megyében a zsidóiskola kivé-
telével semmiféle tanintézete nincs! Annak daczára nincs, hogy ka-
tolikus, evangélikus és zsidó-vallású lakossága példás egyetértéssel
kész minden áldozatot meghozni, hogy ifjú nemzedéke az iskolai
tanítás és nevelés áldásaiban részesülhessen.

1866-ban Csejthe határában az osztrák hadak táboroztak s
a mezei terményekben tetemes kárt okoztak, melyért a község
2000 frtot megközelítő kárpótlásban részesült a katonai kincstártól.
A károsultak ez összeget a község iskolájára ajánlották föl. Elha-
tározták, hogy községi iskolát állítanak s ennek fenntartásához a
törvényszabta öt százalékos pótdóval hozzá járulandnak.

A községi felekezet nélküli jellegű iskola ellen nem is volt
senkinek kifogása, kivéve a község boldogult katolikus plébánosát,
a ki a felekezet nélküli isk. lától hívei lelkiüdvösségét féltette; rá-
birta híveit, hogy a közös iskolai alapot a vallásfelekezetek ará-
nyában osszák föl, a mi sajnos, megtörtént.

Egy évtizedet meghaladó időn át tengődött a régi falusi is-
kola, míg végre 1883-ban összedüléssel fenyegetett. Hozzá fogtak
az építkezéshez, de hát miből? Az 1883-ban befejezett tagosítás
mintegy 2000 frtnyi terhet vetett a községre, 1885-ben felsőbb ha-
tóságilag elrendeltetett Csejthe kopár hegyeinek a község költségén
való befásítása s ime az eredmény, hogy a z i s k o l a f é l i g
f ö l é p i t v e á l l k é t é v ó t a ü r e s e n, mert sem az
építés befejezésére, sem a szükséges tanerők fizetésére nincs a köz-
ségnek alapja, nincs pénze!

A lakosság ma is példás egyetértéssel kész fölajánlani ugy
az iskola félig fölépült házát, mint pedig az iskolai alapokat a köz-
ségi vagy állami közös iskolára, közösre, azért mert mindegyik
felekezet nagyon érzi, hogy külön-iskolát fölépíteni, törvényszabta
módon berendezni és fenntartani nem képes. Hogy a község kíván-
sága nem teljesülhet, ennek egyedüli akadályja ama miniszterileg is
jóváhagyott községi határozat, mely az iskolai alapoknak a feleke-
zetek között való aránylagos fölosztását monotta ki. Évek óta küzd
a község határozat megváltoztatása végett, de sajnos eredménytelenül.

IV.

Cseklézi nyomorúságok.

Tanulja meg mindenki, mennyire igaz ama közmondás: „Sokat ígér a világ, de tette gyümölcse alatt, nem igen hajlik meg az ág.”

Cseklész 1870 től 1886-ig, részint két, részint három osztályu közös iskolát tartott fenn. Ez iskola főtartását gróf Eszterházy A. földbirtokos ur és a cseklézi közönség ama föltétel alatt vállalta magára, ha az 5°/_o felüli többletet a magas kormány fedezni fogja, e kikötést a m. kormány el is fogadta.

Első két évben nemcsak a gazdák, de a zsellérek, sőt napzamosok is jó karban állván s így az 5°/_o-ot szívesen fizetvén, a kormány ígért segélyére nem volt szükség; utóbb a rossz termések s a gazdák száma apadása következtében az ígér állansegélyt igénybe kellett venni. A közelmúltban pedig a gazdák közül többen zsellérségre jutván, a zsellérek pedig tehetetlenségök miatt az 5°/_o fizetése alul kimaradván, a tanítói 5°/_o-os pótlék annyira lepadt, hogy biztos állami segély nélkül a közös iskola fenntartása a cseklézi közönségre lehetetlenné vált.

Ezek folytán a tanügy komolyságának Cseklész megfelelni képes nem lévén, az iskolaügy valóságos tengésnek indult, a község a tanítókat nem bírta fizetni, a kormány csak utólag teljesítette ígérését s a tanítók a nyomort el nem tűrhették, szenvedett, sőt gunynyá vált a tanügy s néhány tanító bucsu nélkül hagyta el állását.

Emelte e bajt ama körülmény is, hogy a tanoncok sokasága miatt a kormány egy harmadik osztály felállítását sürgette, tehát egy harmadik tanító fizetésének súlyával is terhelte e különben is szegény községet.

A község minden szegénysége mellett is a haladás e szent ügyének gróf ur ő méltóságával egyetemben mindenkép hódolni törekedvén, történt, hogy részint vásárlás, részint építkezés következtében a múlt évben a gróf részéről 2784, a község részéről 5318 fnt fordítatott a tanügy előmozdítására, mely kiadás nem egy 1800 lélekkel de 3000 lelket számláló városra is túlesigázott kiadás. Történt pedig mindez ama biztató reményben, hogy a m. kormány méltányolván mind gróf Eszterházi Antal úrnak páratlan áldozatkészségét, mind pedig a község nemes törekvését, annál készebbesen lesz hajlandó szavát beváltani és az ígért segélyt megadni.

S íme mi történt mind eme fokozatos áldozatok dacára is? Egy sajátságos incidens, az t. i. hogy kikötvén a magyar kormány előre is, hogy többet ne is várjanak, küldött 62 fntot 685 fnt helyet az egész 1885/6. tanévre; így lett lezárva a zsilip, mely a tanügy folyamát Cseklészre nézve megbénította. Eme decapitált segélyhez is csak úgy jutott Cseklész, hogy Földes Gyula ur a po-

zsonymegyei közigazgatási gyűlésen interpellálva, Róth József tanfelügyelő ur fölirt; Ugron Gábor képviselő ur az országgyűlésen tette az ügyet nyilvánossá.

A cseklészi iskolai pénztár összes jövedelme tesz 450 forintot Évi kiadása az ismétlő iskolával együtt több mint alterum tantum, vagyis: 1200 forint lévén — csak a két rendes tanítónak évi fizetése 600 forint, s segédtanítónak 200 forint, az ismétlő iskolára 100 forint; ide nem számítva fűtést, írószereket, iskolai szolgát, szegénytanulók segélyezését, az iskola-épüle^t fenntartását stb.

E rövid computus maga veti föl a kérdést, hogy mindezt s egyéb könnyen előfordulható véletlen kiadásokat 450 + 62 frtból minő calculussal fedezze?

Ily nyomasztó s ránk nézve véletlenül lecsapott körülményeknek eredménye mi legyen egyéb? mint a községi iskolának a valet mondani, a három osztályu iskolát degradálni s egyik rendes tanítón túladni, — a magas kormányban helyezett reményről pedig kényszerítve lemondani.

E zilált viszonyok s a tanügy haladása elé vetett gátok mind a méltóságos gróf urat mind pedig a sajnálkozó községet arra kényszerítik, hogy egyik rangosztályt bezárván, telhetőségig fönntart egy két osztályu tanintézetet kántor és segédtanító közreműködésével, s a magas kormány segélyezésével meggyújtott reményfáklyát elfújja.

Markovits Alajos,
cseklészi iskolaszéki elnök.

Egy rágalmozott néptanító ügye.

A „Pesti Hírlap“ mult havi egyik számában, a „Közönség köréből“ a következő levelet közli:

Tek. Szerkesztő ur! — Voltak olyan poetikus hajlamu emberek az ó-bébai gör. kel. iskolaszék tagjai között, a kik e testület f. hó 21-én Popovits Tódor, gör. kel. tanfelügyelő ur vezetése alatt tartott ülésén felszólaltak aziránt, hogy illik-e az embernek megverni a feleségét, kiváltképen ha az épen egy tanító, aki példaadásra van hivatva, nemkülönben ha a harez szinhelye nem valami rejtett zug, hanem például, a főtér. S bizonyára nagy horderejű elvi határozat hozatott volna, a komplikált kérdésben, ha a tanfelügyelő ur jelen nincs, ki is azon nézetben volt hogy ne avatkozzék az iskolaszék békés házaspárak verekedésébe, először, mert azok csak ketten vannak, tehát majd kibékülnek, még az iskolaszék tagjai 18-an vannak, és ha e kérdés fölött összekapnak nehezebb lesz kibékülni, másodsor, mert Popovits Tódor tanfelügyelő ur meg van győződve, hogy az iskolaszék sőt ő maga mint pap is sokszor verte meg a feleségét ifju korában, azért senkinek sem jutott eszébe azt mondani: „No te ne légy iskolaszék és te ne légy pap“ — mert én édes istenem ki az, a ki a feleségét még soha meg nem verte?! — Ilyenformán magától érthetőleg az is menthető, hogy a verekedés utcán történt, mert ha

az asszony a verés elől az utcára ki nem szalad, akkor, — úgy mint ezideig is hetenkint 1—2-szer — az iskola udvarán verődött volna meg.

Ezzel a bölcs fejtegetéssel aztán a bonyolódott kérdés megoldatott volna, de voltak néhányan, a kik még tovább mentek az érzékenykedésben, és kérték Muntyán Joachim urtól a választáskor a tanf. ur által is erősen biztosított azon feltételeknek teljesítését, hogy a tanítói kvalifikációját megválasztása után 1 évre megszerzi, ki tehet azonban róla, hogy a vizsgán megbukott dehát az se nagy baj, hiszen nem kell minden tanítónak olyan okosnak lenni hova jutnánk ha minden embernek oklevele volna?

Maradtam stb. O-Bébán 1886. jun. 24.

Csukur Valerián,
isk. sz. elnök.

Ezen levélre vonatkozólag a meghűrezolt tanító lapunk szerkesztőjéhez a következőket írja:

„Igaz, hogy nőmmel egy izben némi vitám volt, de azt magunk között a szobában végeztük, s nem mentünk a nyilvánosság elé. Az a bizonyos Csukur Valérián ur a tanító választáskor egy ellenjelöltöm mellett korteskedett, s hogy czélját nem érte el, halálos ellenséggé vált, és megfogadta, hogy engem három év alatt „kitesz a faluból.“

Ezen nemes szándék indította őt a fennebbi levél megírására, de miután aljas hazugságát be nem bizonyíthatá, a rágalmazása miatt megindított vizsgálat folyama alatt magánügyembe nyújtotta mocskos kezét.

A mi pedig „megbukásomat“ illeti, bátran szeme közé merek nézni az illető uri embernek, mert én a képesítő vizsgálatnál miután a német nyelvben még nem éreztem magamat elég erősnek, kérvényemet visszakértem. Tehát vizsgálatra nem mentem s így nem is bukhattam meg.

Szükségesnek tartom még megemlíteni, hogy ezen uri ember (legalább annak tartja magát) ezidőben szücs, szatócs és kocszmáros. Az apja román pap volt, a ki fiából ennek korlátolt észbeli tehetségei miatt, nagyobb urat nem faraghatott, s azt igen jól tudom, hogy a P. Hirlapban megjelent közlemény nem az ő gyenge fejéből került ki.

Ó-Béba 1886. jul. 1.

Muntyán Akim
gör. kel. román tanító.

Ime tisztelt olvasók ilyen iskolaszéki elnökök vannak hazánkban. Az volna a kötelességük, hogy az iskolára ügyeljenek, a tanító jövedelmének pontos kiszolgáltatásáról gondoskodjanak, s a tanító tekintélyét a mennyire lehet emeljék.

Csukur Valerián mint kocszmáros, szücs és szatócs kétségen kívül képes is arra, hogy az iskola ügyeire felügyeljen, és a tanító személyes ügyeibe is beleszóljon és ezeket óriásilag megnagyítva a legoreátlanabb módon nyilvánosságra hozza.

Vajjon van-e annyi értelme ennek az urnak, hogy a közönség egyszerre átlátott a szitán, midőn egy tanítót meghűrezoló közlemény alatt „iskolaszéki elnök“ nevet olvasott?

Hiszen azt mindenki tudja, hogy az iskolaszéki elnöknek nem ez a dolga s az ily ügyeket nem nagyítva nyilvánosság elé hozni, hanem békésen elsimítani kötelessége.

Aztán, ha Muntyán kollegánknak nem is az iskolájával van baja, hanem a családi ügyekkel, mi köze ahhoz?

Senki sem tartozik számadással arról, hogy milyenek a családi viszonyai, még ha tanító is, és nem kötelessége fölvenni semmi féle beavatkozást, ha ez mindjárt Csukur Valériántól jó is.

A Pesti Hírlap kapott a botrányhistorián, és feleresztette egy kis humoros lével, de az értelmes olvasó bizonynyal megbotránykzott benne, mert szokatlan valami, hogy a név kitételével olyan közönséges, de mindenesetre compromittáló családi ügyek hozassanak nyilvánosságra, a melyek minden házasságban előfordulnak.

Különben a rágalmazásnak nem Muntyán kollegánk az első áldozata s mindaddig míg olyan tanítórágó, mosdatlan száju Csukur-féle emberek lesznek az iskolaszék élén, nem is várhatunk e tekintetben máshol sem javulást. Z.

Mit írnak a lapok?

I. Szüők gyermekeik és a tanítók. „Most a szellemi téren foglalkozni akarók tultengése napról-napra komolyabb aggodalomra ad okot, és hátrányait megérzi ma már nemcsak az egyén, de az egész magyar társadalom. Hibáztatják érette a tanügy mai rendszerét. Nagy része van mindenesetre ennek is abban. A fő azonban a szülők rövidlátósága, hiúsága, és önámítása. Kevés az olyan apa meg anya, a ki gyermekét, ennek tehetségét és igazi hajlamait komolyan tanulmányozná és előítéletektől, menten bírálgatná. A legtöbb szülő tetszeleg magának azzal, hogy gyermekében, ha már nem kitünő de legalább is igen figyelemre méltó tehetséget lát és szítja azt a tanítót, azt a profeszort a ki hiúságának nem kedvezve, az ellenkezőt meri gyermekéről kisütni. Pedig épen hála és elismerés illetné meg őket érte a szülők részéről.

Pesti Hírlap.

II. Tanító a szünidőben. Vannak, a kik még a szünidőt is szeretnék megvonni a tanítótól. — Pedig csalódnak azok, a kik azt hiszik, hogy a tanító szünidejét csupán nyugalomra használja! Hiszen lelkiismeretes tanítónak a szünidőben is van munkaköre, még pedig fontosabb mint azt az első pillanatra hinnők.

A tanító ezen idő alatt mérlegelheti legalkalmasabban a lefolyt évben szerzett tapasztalatait. Tervet készíthet a jövőre, hogy ismét új erővel nézhesen a nemes, de fáradságos munka elé. Tapasztalatokat gyűjthet, meglátogatva egyik-másik hazai vagy külföldi nevezetesebb tanintézetet. S hányan vannak, kik évközben megtakarított filléreiket e célra használják fel? Hányan kik könyvtárakban buvárkodnak, hogy ismereteiket gyarapítva, szellemi kincseikkel gazdagítsák az iskolát? Van-e, ki kellőleg méltányolni tudja ezeknek áldozattal járó nemes törekvéseit?

Népnevelők Lapja.

III. Tanító mint hazafi. Ha minden nemzetnél a tanítóknak a nemzeti tudat fejlesztése, állandósítása és megszilárdítása munkájában fölötté nagy szerepet, és ha a szerep helyes betöltése mindenütt kiszámíthatlan nagy nemzeti

érdekekkel függő össze, úgy hazánk jövő sorsa nemzetünk fennállhatásának kulcsa ugyazólván a tanítók kezében van.

Nagy történeti igazság rejlik koszorus költőnk e szavaiban: „Magyarországot még egyszer meg kell hódítani a magyarok számára és e hadviseelés a néptanítókra vár.“

E hadjárat már több mint egy évtized óta tényleg kezdetét vette és sikereit szembetűnőleg észre is vehetjük. Ha az utóbbi évek tanügyi statisztikáját az egy évtizeddel ezelőttivel összehasonlítjuk, teljes képet nyerünk ezen időszak alatti kulturális és nemzeti haladásunk mérvéről.

Azon nagy nemzeti munkát, mely így szemünk elé tárul, nagyobb részében néptanítóink végezték, még pedig nemcsak egyszerű köteleességtudásból, hanem a legtisztább hazafias lelkesedésből, nemcsak a megfizetett bérency chablonszerűségével, hanem hazafiui odaadással, gyakran önfeláldozással. Már pedig ezen lelkesedés, ezen odaadás táplálékát első sorban a testületi szellemtől, a tanítók tömörülésétől és így az egymásra ható polgártársi szeretettől nyerte.

„Szabadság.“

IV. A tanítók állapotáról. A nemzet napszámosai, a szegény tanítók a kik miat a mécses magokat emésztik fel míg másoknak világítanak szintén soványnak tartják állapotukat s egy kissé több olajért akarnak folyamodni.

Nagyon helyesen.

Hiszeu most a tanítótság anyagi tekintetben alatta áll a napszámosság-nak, elannyira, hogy betelt az idők teljessége a midőn

„Csak a kit az Isten megver

Abból lesz iskolamester“

Szomorú de igaz valóság.

Maholnap többet kívánnak a tanítótól, mint egy akadémiai tagtól de azért jobban van dijazva az iskolák udvarán lézengő ács, mint a tanító.

Debreczeni Híradó.

V. Trefort munkálkodásáról. Igazat kell adni azoknak, kik tanügyünket fent és alant elítélik. Trefort a nemzet áldozatkészségéből szép épületeket, szép falakat emelt a tanügynek, de talán jobban tette volna, ha először jó tanítókat és tanárokat nevel, a falakkal még várhatott volna, talán jobb lett volna először irányt és szellemet alkotni és fejleszteni, csak azután alkotni ezek befogadására hajlékokat.

Budapesti Hirlap.

Egy érdekes tanítógyűlés.

Miként lapunknak egy buzgó olvasója írja, a szombathelyegyházmegyei r. k. tanítótestület július 1-én Szombathelyen érdekes gyűlést tartott. A feltűnően nagyszámu vendégeken kívül 230 tanító jelent meg a nagygyűlésen, melyet Barabás György elnök a következő érdekes beszéddel nyitott meg:

Tisztelt Nagygyűlés!

Isten jóvoltából egyesületünk ismét bevégezte egy évi pályafutását, és mi e mai napon azért jöttünk össze, hogy az egyesület múlt évi életében fel-

merült fontosabb mozzanatokról magunknak tudomást szerezzünk. Csekélységemet illetvén a jelentés-tétel, mielőtt azt felolvassám, örömmel üdvözlöm mélyen tisztelt minden rendű és rangu vendégeinket, mint a népoktatásügynek barátait és a tanítóügynek őszinte jóakaróit.

Isten hozott titeket is, kedves kartársaim! kik a közelből és távolból siettetek ide, hogy ez alkalommal is bizonyosságot tegyetek arról, miszerint az ügyet, melyet szolgálunk, az egyház és a haza érdekében emelni — és a kartársi szeretetet ápolni és tovább fejleszteni kívánjátok!

Őszinte örömmel konstatalem, hogy egyesületünk a legszebb virágzásnak indult mind szellemileg, mind pedig anyagilag. Jelentésemből ki fog tűnni, hogy egyesületünk fővédnöke, megyés püspök ur ömeltósága kiváló figyelemmel és jóakaró érdeklődéssel kísérte működésünket. — Az egyházmegye mind a husz esperesi kerületében meg vannak alakulva a tanítókörök és úgyszólván egymással vetélkedtek az ügybuzgóságban. Egy szóval: egyházmegyei tanítóegyesületünk ily tevékenység mellett az ország ilynemű egyletei közt méltán foglalhat első helyet!

A magunk érdeke különben, hogy egyesületünket a virágzás legmagasb pontjára emeljük. Ily uton nyer állásunk több tekintélyt; ily uton ápolhatjuk és fejleszthetjük a kartársi szeretetet, az együttérzést, a kollegiálitást.

A tanítói állás nem egyes személyek tulajdona; tulajdona az édes mindnyájunknak, sőt többet mondok: tulajdona az a társadalomnak, a hazának, az egyháznak. Azt szokták mondani: a tanítói állás szép, magasztos és nemes! Igenis az: de arra csak művelt, képzett és jellemes egyén való! Sajnosan tapasztaltuk, hogy egyházmegyénk területén is akadnak az utóbbi időben oly kollegák, akik nem áttalották nemtelen fegyverekkel ez állásra vergődni. Az olyan tanító, ki etetés-itatással kartársai becsületének aláásásával akar tanítói állást szerezni, az nem ismeri az igazi kollegiálitást; az ily egyén nem méltó, hogy testületünk kebelén hordozzuk, az ily egyén ellen küzdeni fogok az erkölcs fegyverével, míg egy csepp tanító-vér mozog bennem! — Avagy emeli tekintélyünket a társadalomban az, ha egyik kollega a másik becsületét a hírlapok nyílt-terében gyalázza?

Uraim nekünk össze kell tartanunk! Az összetartás lánczát, kapcsát az egyesületi életben kell felkeresnünk!

Ismételve legyenek Önök üdvözölve! — konstatalem, hogy határozóképek vagyunk, e szerint III. nagygyűlésünket ezennel megnyitom.“

A hosszasan megőljenezett beszéd után Balogh János (Balogh József munkatársunk öcsese), nagy-kajdi tanító olvasta fel talpraesett kitünő munkáját az iskolaszéki intézményről, melyet a hallgatóság nagy tetszéssel fogadott.

A számos indítvány közül megemlitjük és r. k. kollegáink figyelmébe ajánljuk Barabás György indítványát, mely így hangzott:

„F. é. november havában ritka ünnepélye lesz Magyarországnak, különösen hazánk róm. kath. hiveinek. A birodalom primása, hereeg Simor János biboros-érsek ő eminentiája fogja áldozárságának 50 éves jubileumát megtartani.

Nemcsak Bpest fővárosa, hanem az egész ország siet megvinni legkegyelmesebb főpásztorunknak hódolatát és üdvözlését.

Uraim! Öminentiajának érdemeit elősorolni magamat igen-igen gyengének tartom.

A főmagasságu biboros-főpásztor 1836 okt. 28-án szenteltetvén áldozárrá, csakhamar, mint terézvárosi káplán, majd az egyetemen mint hitoktató tünt fel.

Későbbben a Pázmáneum felügyelője minőségében, majd mint tudorrá avatott bajnai plébános és az esztergomi felsőbb papnővelde tanára bölcsen és híven teljesíté kötelességeit; a 48-49-diki szabadságharcz lezajlása után, mint udvari káplán és a szt.-Ágostonról czimzett új hittani papképző intézet igazgatója és tanára — mind igaz oktatásügy terén működött.

1857-ben győri püspökké szenteltetvén, különösen az iskolaügyet karolta fel.

1866 ban valós. belső titkos tanácsossá neveztetett ki, 1867-ben jan. 6. cs. kir. ap. felsége, legkegyelmesebb Urunk és királyunk által Magyarország primásává, 1873-ban dec. 22-én IX. Pius pápa által bibornokká neveztetett ki.

Ő volt azok egyike, kik a Bach- és Absolut korszak alatt az alkotmány visszaállításának igaz ügyét méltóságteljesen képviselték.

Ő eminentiája volt az, ki 1867. évi jun. 8-án Őfelségének, I. Fer. Józseinek fejére tette a magy. kir. koronát.

Ő volt az, ki több mint 3 milliót fordított jótékony adományokra, s több mint 100 ezer frtot tett le alapítványképen főgyeházmegyéje tanítóinak javára.

De ki tudná e nemzeti büszkeségünknek érdemeit mind elszámolni.“

Indítványozom :

A szombathelyi egyházm. tanító-egyesület intézzen üdvözlő feliratot Őeminentiájához és esetleg deputáció által küldje azt Esztergomba.“

Miután az indítványt zajos éljenzések között elfogadták, Barabás lemondott az elnöki székről, de úgy őt mint az egész tisztviselői kart folytonos éljenzések között újra megválasztották.

Miként félfüllel értesültünk a Vasvármegyei általános tanítógyűlés B. Gy. kezéből kivette az Értesítőt és valami Kreutzer nevű tanítónak adta, ki eddig társszerkesztő volt, a mennyiben ő vitte a nyomdába a kéziratokat. Ez oly illoyális eljárás Barabás György irányában, hogy azt eléggé nem kárhóztathatjuk. Hiszen azt minden vasvármegyei tapasztalhatta, hogy a vasvármegyei tanügyi mozgalmak csupán Barabás György által nyertek élénkséget és neki van legtöbb érdeme az ottani egyesületi élet tevékenységének emelésében. Fényes példa erre a nem rég megalakult szombathelyegyházmegyei r. k. tanítóegyesület, melynek szép tevékenységére Barabás György van legtöbb befolyással. Csak méltányosság kedves kollegák : nem tündökleni, de használni kell.

Tanító-választás Hanyón.

Folyó évi ápril hó 29-ére volt kitűzve a hanyi k. tanítói választás. Ezen alkalomra én is, több tanítótársammal együtt, megjelentem, hogy szem- és fültanuja lehessenek a történelmőknek. Mert nagyszerű egy falu ám az a nemes (?) Hany, melyet egy Veszprémmegyét kiszolgált expandur — a falu szája — ural teljesen.

Kilenc órakor értünk a helyszínre. Beköszöntöttünk az iskola-ába, hol a nép fiatala, örege — néhány okosabb községi lakos ki-

lvételével — már összegyűlve voltak. Kölesönös üdvözlés után helyet foglaltunk. Csakhamar a választásra vittem a beszédet.

— Hát van-e már bizonyos emberök, atyám fiai?

— Nincs bizony! — válaszoló a falu szája. Nem is hiszem, hogy ma valami legyen a választásból; mivel nekünk csak oly ember kell, ki az általunk megállapított szerződést fogadja el.

— Ugyan miféle szerződés lehet az? — kérdém. Csak nem a plebános-elnök urak tudtán kívül készült az?

— De anélkül bizony! Mi köze ahoz a plebánosnak vagy akár a püspöknek is? Az én szolgálmat én fogadom s én határozom is meg: mennyi időre, s mily fizetés mellett fogadom fel. Tanítót is fogadunk úgy, a hogy akarunk, ha tetszik a püspöknek kinevezheti, ha nem, hát az nekünk semmit sem határoz. (Szórolszóra így mondá a tudományát Veszprémmegyében szerzett beszélő-gép.)

— De hát — vetém ellen — a tanító nem szolgálja ám, hanem törvény által biztosított közhivatalnok, ki fölött a főpásztor ur s a m. miniszterium határoz, kik hatalmokat szintén törvényből merítik. Rosszul gondolkodnak atyámfiai, majd baj, kellemetlenség lesz ebből. A tanítót fizetik ugyan, de azért nem szolgálják. Lássák atyámfiai...

— Hallottuk mi ezt már a káptalanfai tanító urtól is*) vága közbe a falu szája, — tudjuk mi mit csinálunk. Törvény nekünk az, a mit közönség (hitközség szemetje) határoz. Isz' azt is mondta a káptalanfai tanító ur, hogy oly tanító nincs, ki a mi föltételeinket (fizetés leszállítás) elfogadja. Pedig majd megmutatjuk neki is, hogy van olyan tanító. Ugy-e atyámfiai?

— Van, van! bicceget a törvényhozó banda.

Erre, mint varázsütésre az egész tömeg egy pontra néz. Oda nézek én is, hát látom, hogy ott lappang köztük egy általam eddig észre nem vett individuum. Tisztában állott most előttem a dolog. — Különbem sem akartam többé babot hányni a falra, de a fájdalom s elkeseredés, mit bennem az áruló, a tanítók javát, becsületét feladó, becstelen egyén megpillantása keltett, teljesen el is némitott. Csak bámultam, hogy ime találkozott ember, tanító, ki odaadja magát, fizetést enged el, szemétté aljasodik, csak azért, hogy jobb álláshoz juthasson.

E közben megérkezett a kerületi esperes ur, a káptalanfai lelkész ur kíséretében. Azonnal a templomba mentünk. Két pályázó igen szépen kezelte az orgonát s jól énekelt is. A harmadik, a mi jó madarunk, sem énekelt rosszul, de az égre meresztett szemek s a keserves nyöszörgő hang — mikkel a gatyás urak tetszése kereste — undort keltett bennünk.

A templomi próba után visszatértünk az iskolába. Menetközben már láttuk a sugást bugást a nép s a licitans tanító között. Egyik kollegám fél füllel hallá is, amint az elnökpandur követke-

*) Megjegyzem, hogy az expandur által említett káptalanfai tanító urtól, névleg: Vellner Alajos, a hanyiak előtt is igen nagy tekintéllyel bir, mit meg is érdemel.

kezőket mondja a kegyencnek: „Tudja, mester ur, legyen csak maga nyugodt. Mi most, ha lehet, nem választunk ugyan tanítót,*) új konkorzust kérünk, de a második konkorzuson is csak magát fogadjuk meg, a föltételek állnak. — Azonban, ha választani mégis kell, ha ezt el nem kerülhetjük, a papok erőszakoskodása miatt, ugy most is csak maga kell nekünk.

Az iskolához érve, a nép — az udvaron — értekezni kezdett. Mi négyen kinn maradtunk, a többi ez alkalomra megjelent kollega, a lelkész urakkal együtt, a tant-rembe tért.

Mit hallottunk?

— Nem fogadunk most mestert! — kiáltja az egyik. Minek akkor a cseléd, ha dolog nincs. Majd novemberben, ha dolga lesz, akkor majd fogadunk.

— Igazságod van Miklós, — mondja Peti az előbbinek. Azután meg ha fogadtak is, csak egy tételre kell fogadni, a fenének élnketlenkedik itt nyáron.

— Csak azután vigyázzatok ám, — bögé a Lajzi sógor. Azt hallottam ám, ha most nem választatok, majd a püspök még is nevez egyet ki a nyakatokra.

— No, iszen csak az kell! — ordítá az egész tömeg. Csak tegye be ide a lábát valaki a mi engedelmsnk nélkül, nem mozgatja az többet az álkapcáját!

Az alávaló, a tanítóság állapotát szörnyöségesen jellemző s a jóra való, jellemes tanítókat mélyen elkeserítő tanakodásnak a kerületi esperes ur vetett véget, ki kilépve az iskolából, beszöltá az iskolaszéket. Bementünk mi is. A választásra való felhívásra az expandur tolmácsolta a határozatot.

— Elhatároztuk, esperes ur (minden megtisztelő jelzöt elhagyva) hogy most nem választunk. A három közül egyet sem látunk alkalmasnak. Még egyszer hirdessenek pályázatot!

E szemtelen nyilatkozatra méltán felháborodott esperes urunk kemény szavakban válaszolt. Rendre utasítá az expandurt. S midőn látá, hogy az éretlen testület ragaszkodik törvénytelen határozatához, kijelenté, hogy egyet a pályázók közül ki fog neveztetni, mert a pályázatot hirdető egyházmegyei hatósággal senki sem játszhatik. Mostanra pedig fuvar sapidíjat fizettet ugy saját, mint a pályázó tanítók számára.

— Felhívta a pályázókat most, hogy mondják be: mit kívánnak fuvar ésapidíj címen?

Ez kellett csak a licitáló concurensnek! Himez hámoz, tipeg-topog, és esdőleg jártatja a gatyás testületen szemeit; végre szól:

— En legmesszebb lakom, de gyalog jöttem, tehát semmit sem kívánok. (Ezzel az ügyet meg is nyerte teljesen). A másik két pályázó bementa költségeit. Ezt felirva az esperes, otthagya a neves gyülekezetet, de kijelenté nekik, hogy délután 2 óráig még vár a plebánián s felveszi a választási jegyzőkönyvet, ha addig ész-

*) Természetesen azért, hogy — őszig nem lévén kántortanító — a fizetés, jövödelmet az expandur s ciakostársai huzhassák.

hez térnek. Tanácsolta a békességes és okos eljárást. Ismételte ezt nekik a békés természetű s jólelkű plebánosuk is, kit a szilaj, rakoncátlan nép meg sem érdemel.

Ketten még ott maradtunk most is, hogy lássuk a történéseket.

Erélyes s határozott jellemű esperesünk szavai megcsüggesztették a rebellis hadat. Elhatározták, hogy ha már megkell lenni, hát választanak. Itt már könnyen ment. Az expandur föláll s szól:

— Tisztelt közönség! Tudják, hogy tanitót fogadni nem akarunk; de minthogy kényszerítve vagyunk, hát tegyük meg. Én azt ajánlom, hogy a k tanitót, Cs . . . s J fogadjuk meg. Itt van már három napja s köztünk töltötte éjjelét s nappalát. Látták, hogy szelid, alázatos ember. Ő, mint mondja, nem akar ur lenni fölöttünk. Én azt hiszem, ebből jó szolga válik. Megigérte, hogy nem lesz követelő; megelégszik velem, a mit neki fizetünk.

Az indítvány testté lett. A már három napja, a községben kujtorgó licitáns hanyi tanitóvá lett választva. Meg is köszönte alázatosan.

— Köszönöm, tisztelt urak, a szivességet. Majd jól fogom magamat viselni, hogy az urak meg lesznek velem elégedve. Feleségem sem akar asszonyosság lenni fölöttük. Szívesen szolgálatjokra áll mindenkor. Most is, ott Köveskállán — megkérdezhetik — ha valamely asszony nem ér reá a munkások után a mezőre ebédet vinni, hivatja feleségemet s ő szívesen elviszi azt. Nyáron erre sokszor van eset.

Egyémásra néztek a gatyás urak s meglegedve pillantottak a szánalomra méltó vázura, kiből a tanitói önértetnek és becsületnek csak szikrája sem volt meg.

— No most — szól az expandur — a szerződést írja le barátom (a tanító ur), s azután elmenjünk a plebániára a választási jegyzőkönyvet aláírni.

Ekkor az asztalhoz ültek irni. Tikokban folyt a munka. Mi csak vártunk, minden áron meg akartuk tudni a szerződési pontokat, miket merészelték a tudatlan emberek s a hitványlelkületű licitáns az elnök s az esperes ur nélkül írásba is tenni.

Beszélggettünk, s beszéd közben az asztalhoz furakodtunk, megtudandó a titkos pontozatokat. Vártam, mig mind a két példány elkészül. — Elküldeni onnan nem mert az expandur, mivel szörnyűségesen udvarias voltam. Végre azon ürügy alatt, hogy az új mester írását hadd tekintsem meg, kezembe vettem a titkos iratot. Végre futottam rajta. . . . Egek sz. Istene! ments meg az elajulástól! tehát igaz, mit sejtettem. A különben sem sok fizetésből tetemesen leenged: Összesen 82 frt.

Ezenkívül elengedi a hitközségnek a szolgálmányokat (szántás, aratás, trágyakiherdás.) A háztájt kerítéssel maga fogja ellátatni, mint pedig eddig mindig a hitközség eszközölte.

Kötelezi magát, hogy a községet soha, semmi körülmények között be nem perli. Beleegyez abba is, hogy ha magát a hitközség szája ize szerint nem viseli, a fölfogadók egy hónapi felmondással

élhetnek, mely idő alatt Csákos János minden per, bíráskodás nélkül elhagyja a falut. — A szerződés két évre szól.

Szinte szédülve hagytam el a tantermet. Bámulatomból a igaz tudtam magamhoz jönni. Eddig csak úgy hallottam ilyet, de most látnam kellett az alávaló embert, ki hogy kenyérhez juthasson, áruba bocsátja az amagy is csekély fizetést. Licitál, hogy nálánál 100 per centtel különb kollegái fölött elsősegre juthasson.

Délután csakugyan elmentek a plebániára, természetesen az expandur vezérlete alatt. Aláírták a választási jegyzőkönyvet, de a püspökileg megerősített fizetés szerint kiállított díjlevél aláírását megtagadták. Esperesünk tapintatos kérdezősködésére kivakkantották, hogy ők már szerződtek, a szerződést alá is írták: ők is, meg a licitáns tanító is. — Azután elbocsájtotta őket.

E közben mi is megérkeztünk Ács Sándor plebános vendégszerető házához s elmondtuk a látottakat. Kértük esperesünket, hogy a magáról annyira megfelejtkezett, a tanítói méltóságot, becsületet sárba tipró licitáns semmirevalót csapja el a pályázattól. — De az esperes türelemre intett, azt mondta, hogy az egész ügyet a főpásztor elé viszi, hadd legyen őexcellentiája a bíró benne. Biztosítom a tanító urakat — folytatá -- hogy tekintélyök megóvásáért mindent elkövettek. Legyenek ezen alkalommal is nyugodtak. Csak hadd örvendjenek a hanyi iskolaszék tagjai meg a megválasztott tanító egymásnak, Annál keserűbb s tanulságosabb lesz a kiábrándulás nálók.

Megnyugodtunk eme kijelentésen, de nehezen várjuk őexcellentiája bölcs intézkedését.

Csudálkoztak-e még kollegák, hogy nincs tekintélyünk? Csuda-e, ha a nép bennünk szolgát lát, mikor az ilyen gyönyörűséges pályatárs, arra hívja fel a népet, hogy őt per „öcsém“, feleségét pedig „vigye el az ebédet Zsófi!“ titulálják. — Csak hangoztassatok még, hogy a papság öli meg tekintélyünket! Tudjuk, hol a baj . . . Sok okunk van reá, hogy a papságot ügyünk támogatására megnyerjük, hogy ők is befolyásukkal az ilyen szemét embereket a pályáról leszorítani segítsék. — A hajmáskéri tanítóválasztásnál már arcunkba szökött a vér; Dabronyban megundorodtunk a gyalázatos nyereségen. S minthogy Dabronyban mégis helyben lett hagyva a választás, a hanyi ügyről már nem hallgathattunk. Elpanaszkodtunk, tudomására hoztuk a vidéki érdemes kartársaknak, hogy ismerjék meg embereiket s megutálni, megvetni tanulják az ily licitáns himpelléreket. — Nyilvánosságra hoztuk e dolgot, hogy idejében legyen üldözve e, ma már a tanítók igen nagy részénél divatozó szálláskeresés. Így majd elrettenjük őket a'ávaló mestersegöktől. Semmi kimélet, sőt nyilvános pelengér nekik! — A konkolyt közölünk magunk iparkodjunk kiírtani.

Kissé későre hagytuk e dolog szellőztetését, igaz. De ennek oka az, hogy ő excellentiája, a főpásztor végzését vártuk, mi — fájdalom — még maig sem érkezett meg. Tovább pedig a közléssel nem várhatunk, nehogy az ügy elévüljön.

Kevés a 300 frt. minimum. Mindenfelé panaszkodunk, hogy a csekély összegből megélni nem, csak tengődni tudunk. A kormány

s az egyház kezdenek is gondolkodni a módokról; a társadalom is érdeklődik itt-ott anyagi helyzetünk iránt. De vajjon minő meggyőződést szül fönn és lenn az ily becstelenség, midőn egy-egy sőpredeke a tanítói karnak veszteget, itat, fizetést enged el s magát szolgál ajánlja fel. Nem csuda, ha a nép f o g a d j a, nem pedig v á l a s z t j a tanítóit.

A veszprémi alispánnak egy alkalommal, többi közt ezt irtam: „Öntudatára kellene hozni a népnek, hogy a tanító ma már nem a színpadi kántorok szerepét vivő maskaraalak többé, hanem igenis, fontos hivatással bíró közhivatalnak, kire a társadalom várakozó szemekkel tekint s kinek működéséhez a nemzet jövője van kötve.“

Mint galsai tanító pedig, bizonyos uri emberhez írva, így szóltam: „A tanító manap már nem szolga, nem inas, nem harangozó, hanem minden józanul és becsületesen gondolkodó ember által elismert jogi-egyen, uri ember, ki fölött törvény, nem pedig egy némely községi tagok rabiai határoznak!“ — A nyájas olvasó láthatja, mily szépen illusztrálta eme mondásokat a Hanyra fölfogadott tanító, — a ki nem érdemli ugyan meg, hogy nevét a nyilvánosságra való hozataltól megkíméljem, de ezuttal megteszem neki abban a reményben, hogy igyekezni fog méltóvá lenni a többi kollegákhoz és magaviseletét a paraszt urak irányában megváltoztatja.

D i s z e l, 1886. évi július 22.

Németh György
néptanító.

I R O D A L O M.

A néptanítók naptára az 1887-ik évre már sajtó alatt v. n. Az idén finomabb papiroson képekkel illusztrálva fog megjelenni. A naptári részben a kath. protestáns és görög-orosz ünnepek piros betűkkel az iskolai vakációk pedig piros csillaggal lesznek jelölve.

A naptár borítékát Szupits József kitünő rajzolónk szép képpel diszíté, mely gyermekcsoport közepén álló tanítót ábrázol a tudományok alapkönyvével kezében.

Olvasóink, miként lapunk megindításakor említettük 25 krajcár leszállított áron juthatnak a naptárhoz. Vidéki megrendelésekhez azonban 5 krajcár bélyegdíj csatolandó. Két példány szintén egy bélyeggel küldetik.

Ezen összeg előleges beküldése esetén, a naptárt mindjárt megjelenése után (a mi augusztus utólján vagy szeptember elején megtörténik) postára tesszük.

Utánvétellel nem küldjük, mert így kétszer annyiba kerül.

Egy fővárosi kollegánk, Czike Ferencz belvárosi tanító érdekes munkát irt „Az olajfestészetéről,“ melyet a sajtó általános elismeréssel fogadott. Azok számára a kik a rajzolással és festéssel foglalkoznak, nem ajánlhatjuk eléggé e nagybecsü munkát. Kapható minden könyvkereskedésben. Ára 1 frt 20 kr.

Szaák Lujza lapunk kitünő munkatársa az olvasás tanítására új abécéskönyvet irt, melyet a szakferfiak és körök oly elismeréssel fogadtak, hogy a munka nagy elterjedése kétségtelen. A gyermek felényi idő alatt tanul ezen könyvekből irni és olvasni. Ára 10 kr. Vele kapcsolatban megjelent a „Bettiismertetés rendszere,“ mely a most használatban levő abécéskönyvek hiányaival és az új módszer tökéletesebb voltának meggyőző bizonyítékaival foglalkozik. Ára ennek 20 krajczár. Mind a két könyv kapható a könyvkereskedésekben. Olvasóink figyelmébe alkalmazás végett melegen ajánljuk.

Gárdonyi humoros novellagyűjteménye a kedvezményáron még csak augusztusban kapható. Azontul 60 kr. bolti áron rendelhető meg Aigner Lajos könyvkereskedőtől Bpest. Városháztér.

M I U J S Á G ?

Egy tanítóbarát a trónon. Törökországban a közoktatásügyi miniszter Trefort-féle állapotban volt: nem tudta kifizetni a tanítókat. Bement a szultánhoz panaszkodni, mire a szultán ezeket mondá „Fizessétek ki a khodsákat az én pénztáramból, mert inkább én legyek pénzzavarban hogysesem az ország szellemi fejlődésének munkásai szükölködjének.

A magyarországi tanítók Eötvös alapjának jótéteményeit osztó országos bizottság aug. 20-án Sz.-István király napján d. e. 10 órakor tartja idei közgyűlését Bpsten a VI. ker. állami polgáriskolai tanítónőképző intézet zenetermében.

Temetkezési egyesületnek eszméjét penditette meg Seregély János az egyesített zsámbok-nagykátai kerületi tanítógyűlésen. Azt javasolta, hogy a 250—300 tagból álló testület kötelezze magát halálózási esetek alkalmával egy-egy forint fizetésére fejenkint. Az ily módon egybegyűlt összeg szolgáltassék ki az elhunyt özvegyének vagy árváinak, hogy a sürgősebb szükségletek költségeit fedezni tudják. — Valóban igen szép és derék eszme, — nem ártana behozni más egyesületekbe is.

Derék tanító. Mint a Veszprémi Független Hirlapban olvasuk Stern József a zala-sz.-gróti zsidó iskola tanítója két gyermeket mentett ki a Zala folyóból. Az aprók fürdés közben valami örvénybe kerültek, és uszni nem tudtak. A parton sokan összecsesődültek a jajgatásra, de csupán Stern Józsefnek volt annyi bátorsága, hogy bemennen értük a vízbe. — Éljen a derék kollega.

Nemeslelkü kollegák a pöstyéni tanítók: azon tanácskoznak most, hogy az ottani nagy állami iskolát nyarankint átengedik azon tanítóknak, kik a fürdőt gyógykezelés végett fölkeresik. Éljenek!

A világ legnagyobb orgonáját a múlt év végére készítette el Grüneberg a libani (kurlandi) templom számára. Négy klaviatura van rajta és 131 változattal bir. A sipok száma 8000. A szelet 14 fujtatóval nyomják beie. ▲ legnagyobb sip 32 láb hosszú 14 másza nehéz. Az egész orgona magassága 18 méter.

T Á R S A L G Ó.

F e l e l e t e k.

13. sz. kérdésre.

A községi tanítók napidijára vonatkozólag van egy paragrafus, mely nekik a gyűlés tartamára 1 frt napidiját és uti költség megtérítését rendeli, de a felekezetek tanítók részére külön szabályzatot e tekintetben én sem ismerék. Azonban azt tudom, hogy nekem mint katolikus kántortanítónak a község (a polgári) miudig adott napidiját, ha gyűlésünkre mentem, pedig az én községem $\frac{2}{3}$ részéből evangelicusokból áll. A mi hátralékait illeti azt megkapja. Ha a szolgabíró nem intézkedik, forduljon az alispánhoz, — biztosítom, hogy célt ér. B. M.

14. sz. kérdésre.

Nem kötelezhető. Mért nem javították az iskolát a szünet alatt? Tátravidéki.

A lapban előforduló idegen szavak jelentése.

(A már egyszer előfordult szavak nem magyaráztatnak meg).

Reakció = visszahatás.

Vegetál lat. = teng.

Incidens lat. = közbejött esemény.

Decapitált lat. = lefejezett.

Alterum tantum lat. = még egyszer annyi.

Computus lat. = számvetés.

Kalkulus lat. = számítás.

Vale, lat. = Isten véled!

Absolut korszak = képviselő testület által nem korlátlt kényuralmi korszak.

Deputáció lat. = küldöttség.

Illoyális (illoájális) fr. = igaztalan, hűtlen.

Khodsa török, = tanító.

Fakultas lat. = tanári kar.

Inportál lat. = behoz.

Axioma = sarkigazság.

Problema = rejtvény.

Szerkeszti és kiadja: *Ziegler Géza.*

Nyomatott Gross Gusztáv és társánál Győrött 1886.